Anders daarentegen wordt dit zoo we nu ten slotte het oog vestigen op de verhouding tusschen de engelenwereld en de herboren of herschapen menschheid. Naar de Scheppingsordinantie, dit spreekt] vanzelf, bestond er tusschen deze beide zeker verband. Zulk verband bestaat tusschen al de deelen van de Schepping Gods. We zien dit duidelijk bij de vergelijking van mensch en dier, van dier en plant, van plant en stof, en zelfs tusschen onze aarde en de hemelbollen boven ons is het reeds gelukt door de telescopie en de spectraal analyse allerlei verband aan te toonen. Het heelal is geen in elkaar gezet werktuig, dat uit losse, onsamenhangende deelen bestaat, maar een organisme, waarvan alle deelen door voegselen en verbindingen van allerlei aard met elkaar in onderlinge betrekking staan. Geen twijfel alzoo, of ook tusschen de engelenwereld en de wereld der menschenkinderen bestond er oorspronkelijk zulk een verband krachtens de Schepping. Dit verband echter is door de zonde verstoord. Toen de engelenwereld in twee deelen uiteenging, in een wereld van booze en van goede engelen, koos de mensch in zijn val voor de kwade engelen, en verbrak alzoo zijn verband met de goede engelen; zóó zelfs, dat we in den Cherub aan den ingang van het Paradijs, den goeden engel niet met den mensch in verband en te zijner bescherming zien optreden, maar positie zien nemen *tegenover* den mensch. Voor zooveel het aan den mensch hing, zou alzoo de menschenwereld voortaan alleen in verband zijn gebleven met de wereld der duivelen, en alle verband met de wereld der goede engelen ware afgesneden geweest. Dat zulk verband toch weer intrad, is dan ook geen gevolg van 's menschen keus, maar van Goddelijk genadebestel. God was het, die de goede engelen weer met ons in verband bracht, maar nu naturlijk in *een geheel ander verband*, dan hetwelk oorspronkelijk krachtens de Schepping had bestaan. Van nu voortaan verkrijgen de goede engelen een taak, een dienst, een opdracht in *het rijk der genade*. Ze worden dienstbaar gesteld in het groote werk der verlossing. Ze worden uitgezonden om dergenen wil die de zaligheid beërven zullen. De hierdoor ontstaande betrekking is dus niet meer de normale, die oorspronkelijk bestond, en eeuwig bestaan zal, maar een extraordinaire, tijdelijke en voorbijgaande; maar die zoolang moet onderhouden, tot het werk der verlossing zal volbracht zijn, en de herboren menschheid, in het »lichaam van Christus", d. i. de gemeente, ten hemel zal zijn ingeleid.

En zoo nu bezien, treedt, zoo we ons niet vergissen, de beteekenis van Ef. 1 : 10 terstond in klaar en helder licht. God heeft, zoo betuigt de heilige apostel, »in zijn welbehagen zich voorgenomen, om in de volheid der tijden, in Christus alle ding weder bijeen te vergaderen, beide dat in den hemel is en dat op de aarde is." Hiermeê nu wordt uitgesproken, dat de wereld daarboven en de wereld op aarde haar oorspronkelijk verband en haar in de Schepping gegronde harmonie verloren hadden. Juist wat we zeiden, dat het oorspronkelijk verband tusschen engelenwereld en menschenwereld was verbroken. Doch zoo zou het niet blijven. Eens zou ook dit verband weer hersteld worden. Dit zou geschieden »in de volheid der tijden", d. i. als het verlossingswerk volbracht was. En het zou geschieden door Christus, als den Verzoeningsmiddelaar, omdat hij de *verloren* menschheid als *herboren* menschheid naar God zou terugleiden. Zelfs ontvangt het woord »bijeenvergaderen", waarop we zoo straks reeds nadruk legden, aldus een zeer bijzondere beteekenis. Immers het »bijeenvergaderen" wordt in het Grieksch uitgedrukt door een woord, dat letterlijk, gelijk we boven opmerkten, beteekent: *weer onder één hoofd* brengen. Dit nu is juist het *organische* begrip, het begrip van een *lichaam*. Stel u de ledematen van het lichaam voor als alle uit elkander genomen, dan is er geen lichaam; maar als ge deze ledematen nu weer onder één hoofd saambrengt, dan keert het organisch verband terug, en dan is het *lichaam* er weder. En zoo nu ook was het hier. Engelen en menschen waren uiteengeslagen. Ze misten hun gemeenschappelijk hoofd. Nu echter, dank zij het werk der Verlossing, wordt de herboren menschheid weer vatbaar, om met de engelenwereld in het oorspronkelijk organisch verband hersteld te worden, en deswege wordt de wereld in den hemel en de wereld die op de aarde is, weer onder het ééne Hoofd, Christus, bijeengebracht.

Nu zegt Col. 1 : 19 en 20 bijna hetzelfde. Daar toch heet het: »Want het is des Vaders welbehagen geweest, dat in hem al de volheid wonen zou, en dat Hij, door hem vrede gemaakt hebbende door het bloed zijns kruises, door hem, zeg ik, alle dingen verzoenen zou tot zichzelven, hetzij de dingen, die op de aarde, hetzij de dingen, die in de hemelen zijn." Toch is hier in zoover een verschil aanwezig, dat hier wel, en niet in Ef. 1 : 10, sprake is van *verzoening*. Hier staat »*dat hij alle dingen tot zich zelven verzoenen zou*, hetzij de dingen die op aarde, hetzij de dingen die in de hemelen zijn. Daarover dus ten besluite nog een enkel woord. *Verzoenen* kan beteekenen: *schuld wegnemen*, maar het kan ook beduiden: »een bestaande *verwijdering* doen ophouden", en het is in den laatsten zin, dat het hier gebezigd wordt. Immers er staat in het Grieksch het woord ἀποκαταλλάξαι, dat letterlijk beteekent: *de vervreemding ten volle wegnemen*. Van *schuld*verzoening is alzoo hier geen sprake, maar wel van het weer doen opleven van een te loor gegane harmonie, van het doen ophouden van een ontstane vervreemding en verwijdering. En dit nu past geheel bij de gegeven voorstelling. De harmonie was verbroken in Gods Schepping, en zulks met name tusschen de engelenwereld en de menschenwereld; en deze verbroken harmonie kon niet hersteld worden, overmits de gevallen menschheid er niet vatbaar voor was. Er staat niet dat God de *engelen* en de *menschen* als personen verzoenen zou in Christus, maar er wordt op de engelen*wereld* en menschen*wereld* in het gemeen gedoeld, zooals blijkt uit de uitdrukking: »*de dingen* die op de aarde en *de dingen* die in de hemelen zijn. »Dingen" toch is geen woord dat van de *engelen* of *menschen* als zoodanig kan gebezigd worden. Zij zijn geen *dingen*, maar *personen*. Welnu, die twee werelden lagen in onnatuurlijke verhouding. De oorspronkelijke harmonie bestond niet meer. Er was vervreemding, er was verwijdering ontstaan. En die verwijdering is het, die eerst in Christus een einde kon nemen. Hij is het, die in de voleinding der eeuwen *beide* werelden, die van menschen en engelen, weer herstellen zal in oorspronkelijk verband. En dat er nu staat, dat God deze twee werelden *tot zich zelven* verzoenen zal, is volkomen natuurlijk. Immers alle disharmonie, alle storing van de verordineerde orde, gaat *tegen God in*. En eerst waar deze storing verdwijnt, en de door Hem gewilde harmonie weer in haar oorspronkelijke glansen schittert, heeft Hij alle dingen ook *tot zichzelven* verzoend.

KUYPER.

„Ga weg achter mij, Satanas."

> Maar hij, zich omkeerende, zeide tot Petrus: Ga weg achter mij, Satanas! Gij zijt mij een aanstoot; want gij verzint niet de dingen die Gods zijn, maar die der menschen zijn. Matth. 16 : 23.

Toen de verzoeking in de woestijn, in haar drievoudigen aanval, voleind was, week Satan van Jezus *voor een tijd*.

Hij was principieel overwonnen, en kon niet meer triomfeeren. Maar ook het wild gedierte, dat ge met uw speer doodelijk gewond hebt, kan in zijn stuiptrekkingen nog uiterst gevaarlijk voor u zijn, als doodsangst door wraakzucht zijn woede verhoogt.

En zoo was het hier.

De overwonnen duivel was nog niet machteloos gemaakt; en eerst na den oordeelsdag komt de ure dat hij geworpen wordt in den poel des vuurs.

Hoezeer ook in zijn kracht gebroken, en beroofd van alle hoop op zegepraal, heeft Satan dan ook zijn vervolging tegen Jezus voortgezet, en niet gerust, eer het oogenblik van helsche vreugde voor hem aanbrak, toen hij, met een duivelenlach van zelfvoldoening, aan Jezus de verzenen kon vermorzelen.

Want al zou het hem zelven op vermorzeling van zijn eigen kop te staan komen, hem wel, indien maar die ééne ure der duisternis hem niet ontging, dat Jezus ontzield, Jezus ten doode gewijd, Jezus aan het graf ter prooi zou zijn overgegeven.

Vandaar Satans nooit verzwakte moed, om telkens weer tergend en sarrend op Jezus aan te vallen. Toen hij aan het kruis hing door het hoongelach der aan hun ambt ontaarde priesters van Jeruzalem; en zoo ook, eer hij den weg naar het kruis insloeg door het woord van verzet *tegen* dat kruis, dat hij inblies in het hart van Jezus' jongeren.

Dat verstaat niet wie geen oog heeft voor den harden, bangen strijd, dien Jezus zelf doorworsteld heeft, om den weg van Gethsémané en Golgotha uit eigen aandrang in te slaan.

In diens oog toch *bestond* er voor Jezus geen verzoeking.

Voor dien is Jezus gang van Galilea naar Golgotha niets dan de rustige gang van den held en martelaar, die vastberaden den dood te gemoet treedt, zich met fieren moed ten doode wijdt, en bij dien gang zijn ere stelt in het onderdrukken van elk gevoel van zwakheid.

Aldus schittert dan ook in den heldenglans van den martelaar de Jezus der Modernen.

Maar zoo kent de Schrift den Christus niet.

Naar de teekening der Schrift is er in Jezus geen vreeze meer, maar wel een nameloos gevoel van weedom des harten. Een schier bezwijken van zijns geestes kracht. Een terugschrikken voor de aanraking met den eeuwigen dood, van wiens onheilige existentie zijn heilig wezen gruwde. Een beven op de enkele gedachte, dat Satan hem ook maar één oogenblik overmogen zou. Een zielsangst, die allen zielsangst des menschen te boven ging, bij de enkele gedachte, dat hij ook maar één onteelbaar oogenblik van zijn God zou verlaten zijn.

Vandaar dat Mozes en Elia op Tabor verschijnen, om hem, te midden eener profetische verheerlijking, den uitgang naar Jeruzalem nogmaals aan te zeggen.

Vandaar dat aan Golgotha straks dat doodsbenauwde Gethsémané voorafging.

En vandaar ook dat Petrus' schijnbaar zoo deelnemend en zoo liefde ademend woord: »Heere, wees u genadig, dit zal u geenszins geschieden", hem een giftige dolksteek in het toch reeds geperste hart was.

Jezus voelde het: Dat was *Satan* weer! Dat had *Satan* Petrus ingeblazen.

En daarom is het verzet van Jezus tegen dat zeggen van Petrus ook zoo vlijmend scherp.

»Ga weg achter mij, Satanas, gij zijt mij een aanstoot; want gij verzint niet de dingen die Gods zijn, maar der menschen."

Uw Heiland was »in de dingen der *menschen*" ingegaan. Als onzer één *verlde* hij *menschelijk*. Drongen in zijn ziel *menschelijke* gewaarwordingen. Togen door zijn zelfbewustzijn *menschelijke* gedachten. En juist die moest hij onderdrukken en te niet doen, om den wille Gods over zich klaar en helder voor zich te zien, en alzoo met ongedwongen overgave in »de dingen Gods" in te gaan.

Die »dingen der menschen" zijn hier niet op zich zelf *slechte, zondige* dingen; maar dingen, die vanzelf uit ons menschelijk hart opkomen, en die den boventoon in ons voeren, zoolang ze niet door »de dingen Gods" teruggedrongen of geheiligd zijn.

Menschelijk is het, niet *slecht*-menschelijk, maar naar der menschen inborst en zielsbesef, dat de ellende voor den zondaar en het verderf voor den goddelooze is, maar dat een zoo heilige mensch, als Jezus was, de kroon der eere moest ontvangen, en niet een kruis der schande.

Barabbas, Judas, Cajaphas, die sarrende priesters op Golgotha, die hadden aan het kruis geboord. Maar Jezus niet. Voor Jezus had al wat groot en edel is op aarde in aanbidding moeten nederknielen.

Evenzoo als op verren afstand Job, die Jezus' lijden voorafschaduwde, *niet* op den aschhoop, maar op een troon had moeten zitten. En zoo als al Gods heiligen uit oud en nieuw Verbond *niet* »bespotting en geeselen, ook banden en gevangenis hadden moeten proeven", maar eere en toejuiching waardig waren geweest.

Zoo wil, zoo eischt het ons menschelijk hart, gelijk dat hart ook in Psalmist en Spreukendichter zich uitte.

Niet uit zonde, maar omdat God zelf onuitroeibaar dien band tusschen »gerechtigheid" en »eere", tusschen »zonde" en »ellende" in dat menschelijk hart gelegd heeft.

Want dat de rechtvaardige lijdt en dat de heilige Gods aan het kruis wordt geslagen, dat is niet naar de ordinantie over ons menschelijk hart in de Schepping, maar naar de geheel afwijkende ordinantie Gods in het *rijk der genade*.

En Petrus' dwaling was *niet* dat zijn menschelijk hart valsch sprak, maar dat hij het oog voor »de dingen Gods" in het »rijk der genade" sloot.

Wat hij zei, zou waar geweest zijn in het Paradijs. Eens zal het weer waar zijn in het rijk der heerlijkheid.

Maar het was leugen bij het Verlossingswerk. Een weerstaan en weerspreken van de ordinantie Gods voor het rijk der genade.

En wat Satan Petrus inblies, was niet dat hij zijn liefde voor Jezus blusschte. Integendeel juist uit die liefde sprak hij.

Maar hierin was Satans inwerking op zijn ziel, dat hij Petrus' oog sloot voor de ordinantie Gods in het werk der Verlossing, en hem tot Jezus spreken deed, als gold ook onder ons zondaren nog de ordinantie van het Paradijs.

En verstaat ge het nu niet, hoe in Jezus meer en sterker dan ooit in eenig menschenkind de menschelijke drang moest prikkelen, om aan die ordinantie van het Paradijs zich vast te klemmen?

Voor ons, die zelf in zonden ontvangen en geboren zijn, is het al zoo bijna onmogelijk, om die wet van het Paradijs ons als opgeschort te denken, en het te verstaan dat het lijden juist niet meest den goddelooze, maar den *rechtvaardige* overkomt.

En wat moet het dan niet voor uw Jezus geweest zijn, voor hem, den Heilige Gods, om in die *tegennatuurlijke* ordinantie van het Verlossingswerk met zijn menschelijk hart in te gaan.

Natuurlijk, als zelf God, kende hij geen strijd naar zijn Goddelijke natuur.

Maar hierin juist was zijn Vleeschwording, dat hij als Middelaar niets, niets doorstaan of volbrengen moest naar zijn Goddelijk bewustzijn, maar dat het alles, niets uitgenomen, door zijn *menschelijk* bewustzijn moest doorgaan, en door hem als *de mensch* Jezus Christus moest geleden en doorworsteld worden.

En kon nu iets pijnlijker, kon iets banger, kon iets in den uitersten zin meer onmogelijk zijn, dan om, als de Heilige Gods en van alle zonde afgescheiden, in die *tegennatuurlijke* ordinantie, dat *de rechtvaardige naar het kruis gaat*, in te dringen?

Job, bij al zijn verweer, beseft alihans nog, dat uit den onreine geen reine kan komen, en dat het lot der zondaren ook zijn deel is.

Maar zelfs dien steun miste uw Heiland, onnoozel, onbesmet, en van den Heiligen Geest ontvangen.

In *die* bange worsteling school dan ook de diepste kern van wat hij als uw Middelaar doorworsteld heeft.

Zie het maar in Gethsémané. Hoor het maar als hij zijn *Lama Sabachtani* uitklaagt.

En dat weet Satan, en Petrus die er niet op verdacht is, moet hem ten instrument dienen.

En daarom vlijmde dat gevaarlijke woord van Petrus uw Jezus zoo diep in de ziel. Het blies zijn den gloed, die reeds onder de asschc, in zijn benauwde ziel bedolven was, weer zoo bitter en zoo krachtig op.

Jezus voelde weer al het ontzettende der Satanische verzoeking.

Ja, zoo was het, naar de wet van het Paradijs kon en moest dat ook niet geschieden. Voor zijn menschelijk gevoel niet alleen, maar ook voor zijn menschelijk hart, en voor de wet die in dat hart sprak, was dat Golgotha, dat te komen stond, volstrekt *tegennatuurlijk*.

Maar, God zij lof, hij weerstaat den verzoeker, en triomfeert in het eigen oogenblik.

Ga weg achter mij, Satanas.

Niet in het Paradijs, maar in een *wereld van zonde* ben ik verschenen.

En daarom »de dingen Gods" zijn nu niet de ordinantien van het verloren Paradijs, maar de ordinantien van het *Verlossingswerk*, om, is het volbracht, juist door dit Verlossingswerk het verloren Paradijs voor Gods uitverkorenen te herwinnen.

Voelt ge zoo de diepte dezer verzoeking, en ziet ge nu scherp in wat hier het gedichtsel van Satan was?

Veelal vergist ge u zoo schromelijk, en waant dat Satan uitsluitend met boosaardige, demonische opwellingen op u inwerkt.

Maar zoo is het *niet*.

In Petrus was niets boosaardigs. Hij bedoelde niets demonisch. Liefde sprak in hem. Zijn woord was naar de wet van het Paradijs zelfs onberispelijk.

Als iemand aan Adam voor zijn val de hand had willen slaan, zou dat woord van Petrus het eenig ware en juiste zijn geweest.

Hij had gelijk. Het had zoo met uw Heiland niet moeten geschieden. En dat het toch *moest*, en niet kon en niet mocht afgewend, dat was alleen om *onze* schuld en *onze* zonde.

En daarin verstrikt nu Satan Petrus, en door dien strik waarin hij Petrus ving, ontroert en verzoekt hij nu Jezus.

En zoo doet Satan nog.

Zoo sluipt hij nog ook in uw hart en in het hart uwer broederen, om in wat schijnbaar *juist* en schijnbaar *voor* is, en door wat den indruk van het teedere en het lieflijke maakt, uw ziele te vangen.

Vandaar dat ook nu nog onder ons zoo vaak de één voor den ander een aanstoot, een instrument van Satan ter verzoeking wordt.

En ook onder broederen zijt ge daartegen dan alleen veilig, zoo om uw arm bij dagen en bij nachten het schild hangt *van wat God zelf* wil over ons arme zondaren: wil naar zijn aan *zondaren* gegeven Woord.

KUYPER.

Amsterdam, 15 Maart 1895.

Onderwerpelijk.

Het voorafgaand *Herau*t-nummer wees op het gevaar, dat er schuilt, in het eenzijdig op de spits drijven van een louter *voorwerpelijke* predikatie.

Thans zou de louter *onderwerpelijke* prediking aan de beurt komen.

Fraai is ook deze naam niet; en kwalijk kunnen we ons indenken in wat iemand, die vreemd is aan wijsgeerige termen, bij het uitspreken van zulk een barbaarsch woord, door zijn taalgevoel gewaar wordt.

Wat *onderwerpen* is verstaat het volk best. Maar reeds wat een *onderwerp* is, staat voor veler besef wrak. Een »*onderwerp* om over te spreken", of »een *onderwerp* ter behandeling" verstaat men nog; maar dat *Jan* in »*Jan slaat Piet*", het onderwerp van »slaan" is, blijft een van buiten geleerde en nooit recht begrepen schoolles. En als nu van dit »onderwerp" nog weer een bijvoeglijk naamwoord met *-lijk* wordt afgeleid, en men zeggen moet wat *onderwerp-e-lijk* is, begint het voor heel wat anders heldere koppen grauw en groen voor de oogen te worden; zoo ongeveer als het ons gaat schemeren, als we de courant vol vinden van allerlei Chineesche en Japansche plaats- en persoonsnamen.

Alleen één uitzondering bestaat hierop, t. w. zoo ge »onderwerpelijk" met »predikatie" verbindt. Dan toch begrijpt men in tamelijk breeden kring, natuurlijk *niet* wat »onderwerpelijk" is; en of ge hier »subjectief" voor zet, blijft krek hetzelfde; maar wel zoo ongeveer *wat soort predikatie* hierdoor wordt aangeduid.

Bij het kerk gaan hoort men beurtelings tweeërlei soort predikers. De één meer degelijk, koeler en geleerder, de andere losser, warmer en makkelijker te volgen. De één die u als op zekeren afstand toespreekt over dingen die u wel aangaan, maar die hij voor uw deur nederlegt; en de ander die er u zelf bijroept, en u die dingen tot in uw binnenkamer brengt, en er, om het zoo uit te drukken, saâm met u de tanden inzet. Om kort te gaan, de één hoogst leerzaam voor uw indenken van de waarheid, de andere prikkelend voor uw geestelijk gevoel. En als ge nu onder de menschen zoo rondvraagt, hoe ze die laatste soort predikatie noemen, dan antwoordt men u in menigen kring grifweg: »Dat is nu de onderwerpelijke prediking."

Scherper en juister echter zou de onderscheiding zijn, indien men op de verschillende beteekenis van het *Woord* en van den *Geest* lette, overmits metterdaad eerst bij deze tegenstelling de *voorwerpelijke* en *onderwerpelijke* predikatiën uiteengaan.

In de deugdelijke predikatie moet de harmonie tusschen de werking van het *Woord* en de werking van den *Geest* tot haar recht komen.

Scheidt men nu daarentegen deze beide, die God gehuwd heeft, dan krijgt men op den predikstoel óf *het Woord* los van den Geest, en vervalt hiermede in het louter *voorwerpelijke*, óf wel *den Geest* los van het Woord, en zinkt aldus in het louter *onderwerpelijke* weg.

Over de harmonie van beide in de deugdelijke predikatie handelen we een volgend maal.

Thans bepalen we ons tot de predikatie die verloopt en haar kracht zoekt in het *louter onderwerpelijke*.

Niet alsof deze bloot subjectieve prediking het Woord opzij zou leggen. Daar denkt niemand aan. Een *tekst* moet er altoos wezen, en het Woord moet opengeslagen op den kansel vóór den prediker liggen.

Alleen maar, bij de uitlegging van dat Woord moet niet te lang stilgestaan. Alle uitlegging is dor. En ook doet het er niet toe, of de prediker zich nu tot zijn tekst bepaalt en uit dit tekstwoord put. Ook al dient de tekst voor weinig anders dan een aanloop, om op dreef te komen, en al wordt de predikatie niets dan een *motto*-prediking, dat deert niet en dat hindert niet, als wat hij voorts zeggen gaat, nu maar warm, geestelijk roerend en voor de ziel stichtelijk is.

Nu was er een tijd in 's Heeren openbaring, dat er nog geen *Woord* als voltooide »Heilige Schrift" bestond, en dat heel de openbaring plaats greep door rechtstreeksche werking des Geestes. In dien tijd trad een Mozes, een David, een Jesaia, een Johannes de Dooper op, niet met een Bijbel in de hand, maar met een *last des Heeren*.

Die mannen spraken *uit den Geest*, want door den Geest waren hun de Godsgeheimen geopenbaard.

Toen kwam derhalve de prediking op, niet uit het voorwerpelijke Woord dat voor hen lag, maar uit hun eigen onderwerpelijke zielservaring, waarin de Heilige Geest de dingen Gods openbaarde.

In dien tijd *moest* dat alzoo. Aldus was destijds de ordinantie des Heeren. Zoo en niet anders was in die dagen zijn weg in het heiligdom.

Zelfs in de prediking der Apostelen staat dit vrije getuigenis, krachtens de inwerking van den Heiligen Geest, op den voorgrond; en schier alleen de brief aan de Hebreën maakt op dit getuigenis als zoodanig een uitzondering. In dien brief toch wordt niet weinig juist uit de toenmalige Schrift geredeneerd. Wat in dien brief over Melchizedek voorkomt, achten velen dan ook dor en weinig stichtelijk, ook al is het dat de apostel zelf er juist omgekeerd »spijze voor *den volmaakte*" in zegt aan te bieden.

Maar hoe dit zij, het feit staat vast, dat in de dagen van de bijzondere openbaring de prediking der Godsmannen veeleer een getuigenis uit *Geestes-inspraak*, en niet een putten uit het reeds geopenbaarde *Woord* was.

Dit nu boeide onbegrijpelijk. Het gaf geheel den indruk van onmiddellijk uit den hemel te komen. En de mannen die alzoo spraken, stonden boven alle andere predikers, want ze waren de profeten en apostelen des Heeren.

Zoo was het toen, nu niet meer. Doch zie nu werkt er ook thans nog zekere neiging, zoo bij menig prediker, als in menige gemeente, om die te loor gegane heerlijkheid weer te doen opleven

Het liefst zou het hun zijn, als er weer profeten of apostelen verschenen, die kortweg uitriepen: *Alzoo zegt de Heere*. Daar zou men desnoods het papieren Woord voor missen willen.

En nu dat *niet* kan, en *niet* zoo is, nu klemt men zich krampachtig vast aan het eenige wat ons onderwerpelijk overbleef, t. w. aan de geestelijke ervaring en verlichting van den man die om te spreken optreedt.

Het Woord zelf ligt als boek daar neder, maar die man *leeft*, en leeft die man nu ook inwendig, en kan hij zeggen, dat hij uit den *dood* in het *leven* overging; en dat de Geest hem verlichtte, en dat hij bij Geesteslicht de waarheid van wat in dat Woord staat, bekend heeft; dan ontstaat een indruk alsof de Heilige Geest door dien man getuigenis aan het Woord geeft, en alsof nog altoos iets van de glorie der profeten en apostelen herleeft.

Hierin wortelt dan ook de meerdere smaak, die ook nu nog voor deze onderwerpelijke prediking bij velen bestaat.

Ze dorsten naar het onmiddellijk getuigenis des Geestes, en nu dit getuigenis niet meer rechtstreeks komt, zooals bij de apostelen en profeten, begeeren ze althans wat hier het naast bijkomt.

De zending van zulk een man moet niet van de kerk, maar van den Heere komen. Zijn verlichting moet niet van den Vader, maar rechtstreeks van den Geest uitgaan. En dit getuigenis moet in hem zoo doortastend en beslist werken, dat hij uitroept, niet: »Aldus leert het Woord," maar veel rijker en veel beter: »Wij gelooven en daarom spreken wij. Het is de Heilige Geest die ons in alle waarheid leidt."

Maar natuurlijk, soortgelijke zielswerkingen als in dien prediker als Getuige werken, werken ook in tal van zijn *hoorders* en *hoorderessen*. Ook onder hen zijn er, die teedere, dierbare en beweeglijke gewaarwordingen en ervaringen in hun geestelijk leven opdeden, en die, evenals de Samaritaansche vrouw, betuigen, dat ze eerst wel geloofden om anderer zeggen, maar dat ze nu deze geestelijke dingen zelven ondervonden hebben.

Vanzelf moet derhalve deze Getuige op den kansel zich aan het bevindelijke leven van die hoorders en hoorderessen aansluiten. Zijn zelfgetuigenis moet met hun bevinding in overeenstemming zijn. En in dat uitspreken van een geestelijke ervaring, die in hen en in hem gelijkelijk werkte, moet het zegel des Geestes merkbaar zijn.

Dat zijn er in zulk een geval wel slechts weinigen. De anderen hebben daar geen kennis aan. Maar dat hindert niet. Ook zij worden toch jaloersch gemaakt van zulk een geestelijk schouwspel, en voorts steeds beklaagd en bestraft en opgeroepen ter bekeering.

Zoo gaat dan ten slotte alles in de *onderwerpen*, d. i. in de geestelijk verwekte personen om, en het Woord ligt er schier ongebruikt naast, evenals een plattegrond in den zak blijft bij iemand die precies in zijn stad thuis is, en elke straat en elk plein kent uit eigen aanschouwing.

Want wel is ook deze onderwerpelijke predikatie steeds doorregen met enkele Schriftplaatsen, maar bijna uitsluitend met wat op vroegere geestelijke openbaring sloeg, om daarmeê het goed en deugdelijk recht van het thans steunen op eigen Geestesopenbaring te rechtvaardigen.

Dat geestelijk zelfgetuigenis, in verband met de geestelijk bevinding der dieper ingeleiden onder de hoorders en hoorderessen, is en blijft dan ook hoofdzaak.

Daarin, en daarin alleen komt de werking van den Heiligen Geest uit, en alleen die werking des Geestes geeft zekerheid en plaatst in gemeenschap met den levenden God.

Zoo vallen de middelen weg. Alles dringt en hongert naar onmiddellijke Geesteswerking en Geestesverlichting.

Het zegel op het Woord komt niet van het Sacrament, maar van wat omging in den prediker en zijn medeverwekten.

De autoriteit van den prediker komt niet van Christus'wege door zijn kerk hem toe, maar rechtstreeks door het getuigenis des Geestes in hem.

Studie is tot niets nut, en veel beter dan het verliezen van zijn tijd in het aanleeren van »talen en consten", ware het zich afzonderen, om op de werking des Geestes te wachten.

Een predikatie opschrijven, is tegen den eisch van het werk; want alleen wie vrij optreedt, kan een instrument des Heiligen Geestes zijn.

En ook geeft het ambt niets. Bij tientallen immers vindt ge doode ambtsdragers, en daarentegen veel buiten-ambtelijke personen en personen die vol van kracht en des Heiligen Geestes zijn.

En daarom weg met Kerk en Sacrament, weg met ambt en met studien. Laat in een zaal, laat op een plein een man opstaan, die betuigt de verlichting des Geestes te hebben, en laat hij geestelijke taal spreken, die weêrklank vindt bij wie zelf geestelijk verwekt is, dan, maar ook dan eerst hebt ge de glorie der aloude profetische en apostolische bediening terug en leeft ge niet bij *de letter* die doodt, maar bij *den Geest* die levend maakt.

Tot die practische slotsom is men dan in de historie ook telkens gekomen.

Niet alleen hier te lande, maar in alle landen.

De *Plymouth brethren* werden door geen anderen geest gedreven.

Het Woord wordt al lichter geacht, de mystieke Geesteswerking gaat het één en al worden.

Tot men dan ten slotte ziet, dat de vrome en vrije Modernen, die mystiek getint zijn, toevalligerwijze op geheel hetzelfde punt uitkomen, en nu reeds onder de Kwakers in Engeland en Amerika, die de onderwerpelijkheid op de spits drijven, vrome mannen en vrouwen opstaan, die den Heiland *belijden*, en die toch met de gevoelvolle *loochenaars* van denzelfden Heiland, geestelijk accordeeren.

Kerk en School.

III.

Nog een *derde* gezichtspunt eischt toelichting; men kan ook zijn uitgangspunt kiezen in *den onderwijzer*.

Het gaat toch niet aan, waar van de school sprake is, wel op ouders en kinderen, op Kerk en Overheid te letten, maar *den onderwijzer*, die hoofd van het organisme der school is, voorbij te gaan.

Men versta ons wel.

Een onderwijzer kan een *knecht* wezen, evengoed als een predikant dit zijn kan.

Als in Rusland een rijk adellijk heer, om geen last van de kerk te hebben, er op zijn kasteel een eigen *poep* op nahoudt voor allerlei geestelijke officien, dan bedient die priester of poep geen ambt, maar doet *knechtelijken* dienst voor geld bij dien man van aanzien.

En zoo nu ook zijn er toestanden, dat de onderwijzer een huurling is, die voor het bewijzen van zekere diensten betaald wordt.

Naast den *poep* vindt men dan ook op zulke kasteelen in Rusland veelal personen om de kinderen te onderwijzen, die vaak even gedemoraliseerd als de *popen*, eenvoudig geen paedagogen- en knechtenwerk doen.

Op boerderijen in Transvaal komt meer dan eens hetzelfde verschijnsel voor.

En ook hier te lande is het *knechtelijk* onderwijzen zoo weinig onbekend, dat menig groot heer in vroeger eeuw, die over de school te zeggen had, er zijn afgedankten koetsier of palfrenier als meester in plaatste. Dan was hij van het koetsierspensioen af, en wie niet goed meer was voor zijn paarden, kon licht nog goed genoeg voor de dorpsjeugd zijn.

Althans met *de zweep* had hij leeren omgaan.

Maar natuurlijk bij den echten onderwijzer, die zijn roeping van Godswege kent, en verstaat, is van zoo knechtelijken dienst geen sprake.

Ook waar hier of daar een enkel schoolbestuur er wel op uit was, om zijn onderwijzer tot zoo knechtelijken dienst te verlagen, hebben de meeste onderwijzers den fieren moed bezeten, om weerstand te bieden, althans waar het de paedagogische eischen betrof.

In al het andere konden en moesten zij zich, zonder dat het hun karakter deerde, voegen, maar op paedagogisch gebied waren zij de bevoegden om te oordeelen, en mochten zij hun overtuiging niet varen laten voor het oordeel van wie paedagogisch tot zeggenschap onbevoegd was.

Dit nu moet ook zoo zijn.

De onderwijzer, ook al is hij aangesteld, en al wordt hij gesalarieerd, mag in zijn vak niet anders dan zelfstandig te werk gaan, en waar dit niet kan, moet hij er zijn betrekking voor over hebben.

Als ik een dokter roep, en deze komt, dan komt hij niet om te hooren hoe ik het hebben wil, om te zeggen, hoe hij oordeelt dat het geschieden moet.

Ik kan dan met mijn dokter wel spreken, en in ernstige gevallen om een consult vragen, of ook, als het op een operatie gaat, zeggen, of ik er toe over wil gaan of niet. De dokter is niet mijn heer en meester. Ook tegenover hem blijf ik vrij man.

Maar daartegenover staat dat ook de dokter man van overtuiging moet blijven, en zoo ik zijn raad en advies niet wil volgen, mij zijn hulpe opzegt en weigert weer te komen.

Met een advocaat is het evenzoo.

Ook de advocaat rekent wel met mijn wenschen, maar enkel voor zoover die passen in het stelsel van zijn overtuiging. En als ik dien weg niet met hem op wil, dan verzoekt hij mij een anderen raadsman te zoeken.

En zoo nu ook is de *onderwijzer*, evenals de *dokter* en de *advocaat*, een zelfstandig persoon, krachtens zijn studie en roeping.

Ook hij rekent dus wel met den wensch van zijn schoolbestuur, en erkent de bestaande autoriteit, maar als het op het onderwijs aankomt, mag hij niet tegen zijn overtuiging handelen, en neemt hij, als men hem daartoe dwingen wil, zijn ontslag.

Wie dit niet doet, is geen man van karakter.

Want ook al liep het op hongerlijden, beter nog sterven van honger met behoud van zijn karakter, dan dat het stuk brood tot den prijs van het karakter gekocht wordt.

Van beteekenis blijft daarom nog altoos de *beroepsschool*, d. i. de school door den onderwijzer voor eigen rekening gedreven.

Dan is zijn zelfstandigheid het best gewaarborgd, en komt het recht der paedagogische eischen het zuiverst uit.

Van dit standpunt nu, dat we volkomen beamen, uitgaande, vraagt men of tot den omvang van het onderwijs ook niet de godsdienstige onderwijzing behoort, en of alzoo de paedagogisch gevormde onderwijzer dan niet, krachtens zijn roeping, gerechtigd en bevoegd is, om de kinderen van zijn school in de Schrift en den Catechismus te onderwijzen.

Ook daarbij gelden paedagogische eischen.

Gaat het nu aan, zoo vraagt men, dat ge aan den onderwijzer zelfstandigheid in zake het onderwijs toekent tegenover zijn schoolbestuur, en tegelijk hem die zelfstandigheid ontzegt bij de godsdienstige onderwijzing tegenover de kerk?

Of is het te loochenen, zoo gaat men dan voort, dat dit oordeel der kerk dan meest op het oordeel van den predikant neerkomt? En staat het niet evenzoo vast, dat in den regel de jonge predikanten zoogoed als niets van paedagogiek afweten, ja, dat hun wijze van catechiseeren soms met alle paedagogische eischen spot, en zoo het dan met hard zijn, zoo de beter op dit punt onderrichte onderwijzer de vlag moest strijken voor den minder ontwikkelden prediker!

Iets waar dan nog bijkomt, dat de predikant gemeenlijk nadruk zal leggen op zijn particuliere voorstelling van de waarheid, en den meester zal willen dwingen, om zich daarnaar te voegen.

In dat alles is nu zeer zeker een deel van waarheid niet te miskennen, maar steek houdt daarom de conclusie uit de paedagogische zelfstandigheid van den onderwijzer getrokken allerminst.

Vooreerst niet, overmits de onderwijzer ook als zoodanig *lid der kerk* blijft en als zoodanig aan het toezicht van zijn kerkeraad onderworpen is.

Maar ook ten tweede niet, omdat de kerkeraad niet onverschillig zijn kan of mag omtrent de godsdienstige vorming van het zaad der kerk," en toezicht *moet* uitoefenen dat deze vorming niet afleide van het spoor der waarheid.

Op het punt waar de godsdienstge vorming zich in het schoolonderwijs mengt in de grens bereikt, waar het zelfstandige terrein van den onderwijzer ophoudt, en begint het terrein, waarop de kerk van Christus meesteresse is.

Het erf en gebied van den onderwijzer is de opleiding voor de burgerlijke samenleving, en voor wat dat terrein aangaat is de onderwijzer souverein in eigen kring. Maar even souverein als de onderwijzer in zijn kring, is de kerk dit op haar erf.

Weet zij derhalve dat de onderwijzer zich opwerpt voor het onderwijs *ook in de Christelijke religie*, dan is het haar recht en plicht om zich te vergewissen, hoe hij als *lid der kerk* hierbij te werk gaat. En kan hem hiervan rekenschap vragen. En zoo hij blijkt hierin tegen de waarheid in te gaan, moet zij hem in het rechte spoor terugleiden.

Dit geldt niet alleen voor de *bestuursschool*, maar evenzoo voor de *beroepsschool*.

Weigert nu een onderwijzer zich hierin naar het oordeel der kerk te voegen, dan moet de kerkerad beoordeelen, of de afwijking belangrijk en gewichtig genoeg is, en ernstig gevaar voor de gemeente oplevert.

Oordeelt hij dit alzoo te zijn, dan moet hij de ouders waarschuwen tegen het gevaar, waaraan ze hun kinderen, door ze naar zulk een school te zenden, blootstellen.

Dan gaat het hard tegen hard.

De onderwijzer wil zich niet voegen, en toch moet de kerkeraad voor het zaad der kerk waken.

Ging toch zulk een toestand door, dat zou de school *tegen*kerk worden, en de onderwijzer een buiten-ambtelijk *tegen*predikant.

Een onzalige toestand, die feitelijk jarenlang aldus in menig dorp bestaan heeft, en door de geestelijke en kerkrechtelijke ellende der kerk tijdelijk niet verbeterd worden kan.

In dorpen toch waar de kerk geheel van de waarheid afging, en de ouders nochtans voor hun kinderen Christelijke opvoeding verlangden, sprak het vanzelf, dat de predikant het vertrouwen verloor, dat dat vertrouwen op den onderwijzer overging, en dat geen waarschuwing van den kerkeraad zou geholpen hebben, overmits de ouders in de Christelijke school juist met opzet een soort tegenkerk vestigden.

Rekent ge daarentegen met goede en normale verhoudingen, zoodat de kerk is wat ze zijn moet, en dus het vertrouwen der Christenouders bezit, dan spreekt het vanzelf, dat een school als tegenkerk aanstonds een kettersch karakter zou erlangen, en hoogst gevaarlijk zou worden; maar dan ook op de eerste waarschuwing van den kerkeraad zoogoed als ontvolkt zou zijn.

Nu zal intusschen niemand staande houden, dat zulk een gaan van hard tegen hard wenschelijk is.

Zulk een strijd zou kwaad bloed zetten en de gemeente storen in haar rust. Iets wat daarom vooral zoo verderfelijk zou zijn, overmits de kleine kinderen er in gemengd moesten worden, en hun opvoeding er schade bij zou lijden.

Juist uit dien hoofde is het daarom en voor den onderwijzer én voor de kerk beiden zoo gewenscht, dat men dezen strijd van hard tegen hard mijde, en bij onderlinge overeenkomst tot een regeling gerake, die al zulk geharrewar afsnijdt.

De onderwijzer geeft daarom zijn zelfstandigheid niet prijs, maar eert en bevestigt die juist, zoo hij bij overeenkomst, d. i. als zelfstandig persoon, op regeling van de saamwerking met de kerk aandringt, en deze niet bemoeilijkt, maar veeleer vlot loopen doet.

Dit nu kan op velerlei wijze geschieden.

Het kan zóó geschieden, dat de onderwijzer zich door den kerkeraad onderzoeken late en de aanstelling als catechiseermeester zoeke.

Het kan gevonden, door van den kerkeraad toezicht op de school, in zake de religie, te verzoeken.

Het is tot stand te brengen, door den kerkeraad medezeggenschap in het bestuur te verleenen.

Of op welke wijze men ook wil.

Maar wat men nu hier ook verkrijge, altoos zal de *onderwijzer* er wel bij varen, indien hij niet poogt de grenzen tusschen school en kerk te doen verflauwen, maar die grenzen stipt eerbiedigt.

Want vergeet niet, als het op een strijd tusschen school en kerk gaat, is op het terrein van het lager onderwijs, onder Christenouders, de school altoos de *zwakkere* en blijft aan *de kerk* de overwinning.

Boeken-censuur.

Vóór 15 Maart e. k. worden bij den heer P. J. Kloppers, Keizersgracht, te Amsterdam bewijzen van instemming gewacht met het plan, om eene vergadering saam te roepen, waarop de censuur van onze kinderliteratuur zal ter sprake komen.

Zij het ook ons vergund mits deze een verklaring van sympathie met dit plan in te zenden.

Immers het onderwerp is der behandeling overwaard.

Op wat wijs ook, zekere keur en toezicht is noodig, en ook de pers kan zich aan deze materie niet onttrekken, wijl zij vooral te dezen opzichte schuld heeft te belijden.

Had toch de pers in onze dag- en weekbladen haar taak naar eisch vervuld, zoo zou de behoefte aan keur door een afzonderijke commissie niet zijn opgekomen.

In strijd hiermeê moet echter beleden, dat onze pers zich gemeenlijk niet bewust blijkt te zijn van de ernstige taak, waartoe recensie haar roept.

Ze ontvangt werken en werkjes ter bespreking van de uitgevers, soms met ingezonden reclame.

Die uitgevers staan er op dat de recensie gunstig zij, of dat men ze anders liever achterwege late. Hun advertenties maken ze er athankelijk van.

Geldt het nu een werk dat ieder leest, en dat opgang maakt, dan natuurlijk is zulk een recensie geen moeilijke zaak: Men behoeft dan slechts echo te zijn van wat reeds een ieder uitroept.

Maar is het een onbekend werk, dat men eerst lezen, en waarover men zich zooeenige een opinie vormen moet, dan staat het hachelijk.

Wie heeft tijd om soms in één week, enkel voor zijn blad, drie vier werken, waar hij voor zichzelf niets aan heeft, door te lezen?

Wie is in staat al deze veelsoortige werken met oordeel des onderscheids te schatten?

Een groot blad dat over duizenden en tienduizenden beschikt, stelt daar mannen van het vak voor aan en betaalt ze. Maar hoe onze pers, waarvan zelfs de redacteuren soms tranenbrood eten?

Resultaat is dan ook meestal, dat men zich met een niets zeggende aankondiging er van afmaakt, vaak zonder het werk gelezen te hebben.

Het stoffelijk belang van den uitgever en van het publiek verwikkelt dan ook metterdaad in ernstige moeielijkheid.

Een ongunstige recensie is voor onze uitgevers de dood, en dit kost den uitgever soms schatten; een verlies dat hem soms ruineert.

Daarom rijst de vraag, of men niet nog het verst zou komen door een gesalarieerde commissie aan te stellen, *die de kopij beoordeelde, eer ze gedrukt werd*.

Dan kon elk uitgever zich vooraf vergewissen of het oordeel van deze commissie gunstig was. Er kon in de uitgave melding van dat oordeel worden gemaakt. En wie tegen het oordeel van deze commissie in toch wilde uitgeven, had het dan aan zich zelf te wijten.

Leverde zulk een commissie haar beoordeeling dan tegen vergoeding van kosten voor b.v. drie gulden per vel, dan kon er een zelfstandige commissie ontstaan, die schier uitsluitend voor deze zaak leefde, en zou én pers, én publiek, én uitgever uit heel wat moeielijkheid gered zijn.

Dächsel.

Van DÄCHSEL's tweeden druk, onder redactie van Ds. H. van Grietluysen, te Oosterwolde, verscheen dezer dagen het tweede deel, dat Jozua, Richteren, Ruth, 1 en 2 Samuël en 1 en 2 Koningen biedt, in ruim 800 bladzijden.

Die beperking is een voordeel, dat nog veel sterker bij de volgende deelen zal uitkomen.

Het is zóó practischer, en het weglaten van veel dat slechts zijdelings uitlegkundig belang bood, doet ons dezen tweeden druk zelfs voorkeur geven boven den eersten.

Aan Ds. Van Griethuysen mag dan ook de lof niet onthouden, dat deze druk met zorg en helder oordeel is nagezien. Hij kan in menig opzicht ook aan de Dienaren des Woords worden aanbevolen.

Toch is *Dächsel* meer op de Bijbelvaste en Bijbelminnende geloovigen berekend; en menig huisvader zou goed doen, zoo hij, alvorens zijn hoofdstuk in den huislijken kring voor te lezen, dat hoofdstuk eerst eens in Dächsel nalas.

Dit leidt tot beter begrijpen; daardoor tot beter lezen; en geeft gelegenheid om bij een moeilijk vers een woord ter explicatie in te lasschen.

Juist daarom zouden we wel gewenscht hebben, dat de geachte redacteur meer profijt van onze *Kanttekenaren* getrokken had; niet om ze volledig over te drukken, maar wel om bij plaatsen van gewicht ook hun gevoelen mede te deelen.

Voor ons Gereformeerde volk in Nederland blijft toch als eerste autoriteit onze Staten-Bijbel gelden, en nu is het *dubbel* werk, zoo men eerst zijn Staten-Bijbel en dan Dächsel lezen moet.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Van L. te Lemmer, voor Kootwijk *f* 1.—.

In hartelijken dank ontvangen voor onze **Leenbibliotheek:** Van iemand die onbekend wenscht te blijven een pak boeken; van den heer C. Plaag te Schiedam, een pak boeken.

Uit de Pers

De *Zuidhollandsche Kerkbode* geeft dezer dagen twee artikelen over de practijk van het Calvinisme, die beide leerzaam zijn.

In het één dat over *de scholen* handelt luidt het slot:

Zeker, we verwerpen de calvinistische overheidsscholen, omdat de *overheid* geen scholen moet oprichten en *dwang* op het gebied der beginselen niet naar het Evangelie is.

Maar we ijveren dan ook voor *vrije* scholen, omdat op dien bodem der vrijheid het calvinisme naar zijn beginsel in ruimte scholen kan bouwen en aanbieden *aan het volk*, als het *beste* wat op onderwijsgebied aangeboden kan worden.

En we twijfelen er geen oogenblik aan, of de ontwikkeling en opvoeding, die het calvinisme op schoolgebied bieden kan, zal onder den zegen des Heeren door velen als het voortreffelijkste voor de jeugd in invloed en vrucht worden aangenomen.

Indien de scholen slechts waarlijk *calvinistisch* zijn in inrichting en onderwijs, *calvinistisch*, niet methodistisch, niet ethisch, niet doopersch.

Calvinistisch. Naar de zuivere lijnen der geboden, der ordinantiën, der openbaring Gods.

Alle krachten behooren daarom aan de openbare scholen onttrokken te worden.

Omdat die scholen Gods Woord als de fakkel des levens verwerpen, en een natuur, een waarheid, een leven onderwijzen buiten verband met de komst, het koninkrijk en de genade van Christus, zijn zij uit den *leugen*, keeren zij slechts den *leugen*, en maken zij de leerlingen ongelukkig, omdat zij alle dingen rukken uit het verband, *waarin ze door de schepping door de genade Gods staan*. Een leerling der openbare school is, — tenzij hij door een andere ontwikkeling terecht gebracht wordt! — voor zijn leven lang ongelukkig, omdat hij op het gebied der onderscheiding alle dingen *verkeerd* ziet! Hij moet alles *anders* leeren zien, zal hij in al zijn wegen de vreeze, den vrede, en den zegen des Heeren niet missen. En in den regel blijft hij voor de rechte leiding in het leven, op welk gebied ook, ongeschikt, — omdat hij *in de war* is.

Terwijl, tenzij Gods genade hem omkeert, zijn weg in eeuwige duisternis uitloopt, dewijl hij in gansch verkeerde richting geleid is.

Alle kracht worde daarom aan de openbare school onttrokken en aan de school van *calvinistische* beginselen gewijd.

Bij veelerlei bewerglijke tijden gaan we voor de scholen een schoone toekomst tegemoet, *indien* de Gereformeerden *werken* willen voor *calvinistische scholen!*

De dagen der openbare school in Nederland korten op. De pacificatie, waarvan ook wij ons reeds voorlang losmaakten, vindt zelfs haar nauwst verwante verdedigers niet meer. De school *volkszaak*, — dat wordt na de kiezwet een der ernstigste eischen, en zelfs de vrienden der staatsschool zullen na bittere teleurstelling voor dien eisch wijken.

Maar dan?

Dan zal het blijken, wie scholen *kan* oprichten, inrichten en besturen. Dan zal het blijken, wie een beginsel heeft, waaruit waarlijk een *schoolwezen*, een *schoolorganisatie*, een *schoolmodel* kan opkomen.

Slechts drie beginselen zullen dan kunnen blijven kampen om den prijs:

Socialistische scholen, *Roomsche* scholen en *calvinistische* scholen.

Drieërlei wetenschap, drieërlei pers, drieërlei volksbeweging, drieërlei levensinrichting, drieërlei invloed op alle gebied zal daaraan beantwoorden. Of — we eindigen in een grenzelooze verwarring in bloed en tranen, in de klauwen van een dwingeland.

Daarom is ons spreken van *calvinistische scholen* niet een klank of leus, maar een ernstige gedachte.

We hebben nu jaren lang scholen met den Bijbel, zelfs kweekscholen gehad, maar tot een klare ontwikkeling der schoolgedachte, der schoolorganisatie, van de paedagogiek en het schoolwezen uit een eigen beginsel is het niet gekomen.

Zulk eene ontwikkeling had de openbare school wel, al was het een verwerpelijke. Zulk eene ontwikkeling kan de Roomsche school door haar hiërarchie wel bieden, — al is zij tegen Gods Woord. Zulk eene ontwikkeling bereidt het kathedersocialisme reeds wetenschappelijk voor en zal zijn organisatie weten te vinden. Maar de Christelijke school zal dit niet vermogen, tenzij ze een weldoordrachten geformuleerd *beginsel* aanvaardt, uit een *belijdenis* wil leven, en haar beginsel weet *uit te werken*.

Onze belijdenis biedt ons, Gereformeerden, het *calvinisme* als schoolbeginsel. In dat beginsel zit een paedagogiek, zit een schoolorganisme, zit een schoolwezen, zit een schoolwereld en een schoolorganisatie.

En naar we van heeler ziele overtuigd zijn, zit in dit calvinisme, als de zuiverste beschrijving van het licht, dat de Heere schonk, het beste, het edelste wat op schoolgebied gelden kan.

Maar nog eens, daarom is ons pleiten voor *calvinistische scholen* ook een conscientieberoep tot de Gereformeerden, om hun akker te bereiden en hun zaad te zaaien! een aangrijpende drang, om te *werken*.

De »Staat" doet het niet voor ons, gelijk voor de liberalen. De »hiërarchie" doet het voor ons niet, gelijk voor de Roomschen. Een wereldverband als het socialisme, hebben wij niet. Wij, *calvinisten*, moeten de vrijheid aandurven als David met zijn slinger en Gideon met zijn keurbende. Wij moeten in het geloof *zelven ons schoolwezen tot ontwikkeling brengen*.

Onze universiteit wat de wetenschappelijke voortlichting betreft, en onze *schoolvereenigingen* wat de *organisatie* aangaat. En we moeten dat doen, terwijl in die aanvankelijke organisatie elk het woord heeft, de krachten ongeoefend en velen onkundig zijn; ja, zij het ook te goeder trouw, zonder te weten wat ze doen, het leven in den weg gaan staan. En de achterlijken vormen veelal de meerderheid.

De school *volkszaak*.

Ja, dat is *calvinistisch*. Dat is ons uit het hart. Daar zullen we meê voor ijveren.

Maar indien het calvinistisch volk niet den ernst van zijnen dag bekent, en, wars van alle methodistische luchthartigheid, de wegen kiest, die naar het beginsel zijn en die ruimte tot *ontwikkeling* van het beginsel, tot *organiseering* en *saamhanding* geven, dan zal datzelfde beginsel, »de school volkszaak" de dood zijn voor *al* onze scholen, — één alleen verzinkt! — en slechts voor Rome en den antichrist is dan *de school der toekomst*.

Zou dat de vrucht zijn van onze belijdenis als calvinisten?

Van de genade, die de Heere ons schonk?

Van beteekenis hierin is vooral wat Ds. Sikkel over de paedagogiek en de organisatie zegt.

Meer dan het vierde eener eeuw bloeien thans onze Christelijke scholen, en nog altoos toeft het opschieten van het *Schoolbewustzijn* uit den wortel.

Men brengt geld saam, men bouwt scholen, men vormt onderwijzers, men geeft onderwijs; en veelzins doet men dit practisch en doeltreffend, maar zonder inzicht in het waarom?, zonder kompas waarop men zeilen kan; zonder een spoor te volgen waarlangs men zich met bewustheid beweegt.

Nu kan dit in den aanvang zeer wel.

Zelfs begint elke *reveil*, elke opwaking ten leven aldus.

Maar dit duurt niet, dit houdt geen stand, als ge de kinderschoenen hebt uitgetrokken.

Dan *moet* het nadenken, het zelfbewustzijn, het *bepaalde* voor uw *eigen* komen, en die vrucht biedt u alleen het lot dat opschiet uit den Calvinistischen wortel.

KUYPER.

Officieele Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 15 Maart.

Vergadering der Classis Middelburg, op 12 Febr. 1895.

Volgens alphabetische volgorde is Ds. H. Buurman praeses, die met goedvinden der vergadering Ds. L. A. Ruijs tot scriba en Ds. B. B. v. d. Hoorn en Ds. E. J. de Groot tot assessoren benoemt.

Een der kerken vraagt, of arme kinderen, die Chr. Onderwijs genieten, ondersteund moeten worden door de diaconie of uit 't suppletiefonds. De Classis keurt beide wegen goed.

De kerk van Koudekerke vraagt: hoe te handelen met een gecensureerde, die den kerkeraad niet langer wil erkennen. De Classis oordeelt, zoo 't den kerkeraad goed gebleken is, dat die persoon niet meer bij de gemeente wil hooren, dat de naam aan de gemeente moet bekend gemaakt worden.

De kerk van Serooskerke A vraagt advies in zake de bevestiging van een broeder tot ouderling benoemd, die bezwaar maakt het H. Avondmaal te vieren met leden, die de vaccine en assurantie niet bestrijden. De Classis adviseert de bevestiging uit te stellen.

De kerk te Domburg vraagt, hoe te handelen met doopleden, die nalatig zijn in 't bezoek der catechisatie en geen ernst maken om belijdenis te doen. De Classis raadt aan, dezulken ernstig te vermanen, en baat dit niet, ze dan aan de gemeente bekend te maken en te royeeren.

Een voorstel van Middelburg C, dat de visitatoren onderzoek zouden doen naar de oorzaken die de ineensmelting der plaatselijke kerken tegenhouden, wordt verworpen.

Nadat gezongen is Ps. 100 : 4 en Ds. Schoemakers in dankgebed is voorgegaan, wordt de vergadering door den praeses gesloten.

Buitenland.

Engeland. Eene deputatie van Episcopalen naar den paus.

Een correspondent in Italie van de *Daily News* schreef dezer dagen het volgende:

»Het wordt ernstig verzekerd, dat eene commissie van waardigheidsbekleeders der Engelsche Episcopaalsche kerk binnenkort naar Rome zal komen om met den paus te beraadslagen, ten einde tot eenheid in zake den godsdienst te komen. Zulk een bezoek, plaats hebbende onmiddellijk na de vergaderingen, die gehouden werden om tot vereeniging met de Oostersche kerk te geraken, houdt men voor eene zaak, die van het grootste gewicht is."

Voor een twintigtal jaren zou een bezoek van Anglicaansche bischoppen en predikanten aan den paus van Rome, voor het aangegeven doel, ondenkbaar geweest zijn. Maar in den tegenwoordigen tijd ziet menig Episcopaalsch geestelijke met verlangen er naar uit, om met Rome in nader contact te komen, wanneer de paus slechts eene concessie wilde doen, nl. de wijding der Anglicaansche bisschoppen erkennen. Dit is zeker, dat eene commissie van Anglicanen aan het Vaticaan met groote hartelijkheid zal worden ontvangen. Immers is het een ideaal van Paus Leo XIII, om alle deelen van den Christenheid onder de heerschappij van den Roomschen stoel te brengen. Met de Grieksche kerk is hij sedert langen tijd aan het onderhandelen, en nu komt ook de Episcopaalsche kerk tot hem, wellicht om voorstellen tot omverwerping te doen. Wij begrijpen, dat over dit alles Rome juicht, terwijl de kinderen der reformatie zich moeten bedroeven en schamen. Ach! ware dit laatste in Engeland het geval met allen, die nog hechten aan de waarheden, opnieuw door de reformatie aan het licht gebracht!

Noord-Amerika. Encycliek van Leo XIII aan de bisschoppen.

De paus heeft een encycliek aan de bisschoppen van Noord-Amerika gericht. Nu, daarvoor is het wel den tijd. Immers blijkt het telkens, dat onder de geestelijkheid en de leden der Roomsche kerk van de Vereenigde Staten elementen gevonden worden, die niet zoo gewillig onder de hierarchie van den paus bukken. Dit is zeker inconsequent, want is men eenmaal Roomsch, dan moet men ook den paus als stedehouder van Christus erkennen; doch in de Vereenigde Staten denken vele Roomschen er aan om zekere zelfstandigheid en onafhankelijkheid tegenover den pauselijken stoel in te nemen.

In zijn encycliek zegt de paus, dat het geen iedeale toestand is, wanneer de kerk van den Staat gescheiden is. De levenskracht der Roomsche kerk zou in Amerika nog veel rijkere vruchten opleveren, wanneer zij niet slechts vrijheid, »maar ook de gunst der wetten en de ondersteuning der publieke overheid" genoot. Dit woord is kenmerkend. Het is den paus niet genoeg, dat de Roomsche kerk zich vrijelijk in de Vereenigde Staten kan ontwikkelen, men moest er nog het zwaard der overheid bij hebben om de vleugels wijd te kunnen uitslaan! Terwijl de Heere Jezus gezegd heeft: »Mijn koninkrijk is niet van deze wereld, indien mijn koninkrijk van deze wereld ware, zoo zouden mijne dienaars gestreden hebben, maar nu is mijn koninkrijk niet van hier," zoo zegt de paus: »kracht en geweld is bij den arbeid der kerk noodig, om de Roomsche kerk tot bloei te brengen."

Voorts beklaagt de paus er zich over, dat men het zenden van een legaat in Amerika niet op den juisten prijs heeft weten te schatten. De paus had met het afvaardigen van monseigneur Satali willen te kennen geven, dat Amerika hetzelfde recht heeft als de andere groote en machtige natiën op zijn welwillendheid, en dat hem Amerika evenzeer als andere volken op het hart gebonden is. Deze »welwillendheid" wordt in Amerika echter opgevat als bemoeizucht, waartegen men zich zoekt te verzetten.

In het bijzonder bericht de encycliek het doen der Roomsche pers, welke, in plaats van eenstemmig de partij voor de kerk en hare bisschoppen op te nemen, de maatregelen der bisschoppen aan hunne critiek onderwerpt, ze dikwijls afkeurt, zonder er aan te denken, welke slechte gevolgen dit ten opzichte van het handhaven der verordeningen heeft. De paus wenscht, dat deze bladen hun plicht zullen innien en de grenzen der gematigdheid niet zullen overschrijden en dat de Roomsche pers den bisschoppen onderworpen zal zijn.

De Roomschen hebben in Amerika 9763 priesters, 12,203 gemeenten en 7,474,850 personen, die tot de communie zijn toegelaten. Sedert 1890 schijnt de Roomsche kerk met 1,200,000 leden te zijn toegenomen. Doch men vergete niet, dat de bovengenoemde cijfers verkregen zijn door de opgave der Roomsche bisschoppen. Dat deze cijfers niet geheel te vertrouwen zijn, blijkt uit het feit, dat in Roomsche jaarboeken het getal Roomsche leden der kerk in 1889 geschat werd op negen millioen. Toen in 1890 de census plaats had, die wel door de bisschoppen gedaan werd, maar onder leiding en controle van een staatsambtenaar, kon een kleine drie millioen zielen eenvoudig niet gevonden worden. Het is een feit, dat de Roomsche kerk in N. Amerika niet toeneemt gelijk